

Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για το θέμα «Το δημογραφικό πρόβλημα - Η λειτουργία και το έργο του Εθνικού Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής»

Παρόντες

Αντρέας Φακοντής, πρόεδρος	Μαριέλλα Αριστείδου
Ευανθία Σάββα	Ηλίας Μυριάνθους
Σκεύη Κούτρα Κουκουμά	Μαρίνος Μουσιούπας
Μάριος Μαυρίδης	

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μελέτησε το πιο πάνω θέμα σε δύο συνεδρίες της, που πραγματοποιήθηκαν στις 25 Οκτωβρίου 2016 και στις 23 Φεβρουαρίου 2021.

Όπως είναι γνωστό, κατά την προηγούμενη βουλευτική περίοδο η ολομέλεια του σώματος συζήτησε στο Κεφάλαιο Τέταρτο το θέμα «Το δημογραφικό πρόβλημα στην Κύπρο και τρόποι αντιμετώπισής του». Συναφώς, η ολομέλεια του σώματος στις 12 Ιανουαρίου 2012 αποφάσισε να παραπέμψει το θέμα για περαιτέρω συζήτηση από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Προς υλοποίηση της πιο πάνω απόφασης, η τότε Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων σε συνεδρία της, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 23 Απριλίου 2012, αποφάσισε να αναθέσει την περαιτέρω μελέτη του υπό αναφορά θέματος σε υποεπιτροπή.

Περαιτέρω, η επιτροπή καθόρισε τους όρους εντολής της υποεπιτροπής ως ακολούθως:

1. Συλλογή στοιχείων και πληροφοριών για την υφιστάμενη δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού της Κύπρου και ειδικότερα:
 - α. των τελευταίων στατιστικών στοιχείων· και

- β. των αποτελεσμάτων ερευνών και μελετών αναφορικά με τις κοινωνικές συνθήκες, όπως το ποσοστό γεννητικότητας, το προσδόκιμο όριο ζωής, τα νοικοκυριά ενός ατόμου, ο αριθμός διαζυγίων, η μετανάστευση κ.ά.
2. Ενημέρωση για τις πολιτικές που η κυβέρνηση προγραμματίζει, προωθεί ή και υλοποιεί για την αντιμετώπιση του προβλήματος.
 3. Έλεγχος και παρακολούθηση της υλοποίησης των κρατικών πολιτικών.
 4. Ενημέρωση για τον ρόλο και το έργο του Εθνικού Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής.

Η υποεπιτροπή συζήτησε το θέμα σε αριθμό συνεδριάσεων της, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της 9^{ης} Ιουλίου 2015 και της 4^{ης} Απριλίου 2016. Με την ολοκλήρωση της συζήτησης του υπό αναφορά θέματος η υποεπιτροπή υπέβαλε σχετική έκθεση στις 11 Απριλίου 2016, η οποία όμως δε συζητήθηκε στην ολομέλεια του σώματος.

Κατά την παρούσα βουλευτική περίοδο η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων αποφάσισε στη συνεδρία της ημερομηνίας 25 Οκτωβρίου 2016 την εκ νέου εξέταση του υπό αναφορά θέματος και ως εκ τούτου τη σύσταση νέας υποεπιτροπής, αποτελούμενης από μέλη της, δυνάμει του Κανονισμού 46B του Κανονισμού της Βουλής των Αντιπροσώπων για τη μελέτη του δημογραφικού προβλήματος και τους τρόπους αντιμετώπισής του.

Συναφώς, η συσταθείσα εκ νέου υποεπιτροπή της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (στο εξής «υποεπιτροπή»), αποτελούμενη αρχικά από τους βουλευτές κ. Σκεύη Κούτρα Κουκουμά ως πρόεδρο και τους κ. Μάριο Μαυρίδη, Μαρίνο Μουσιούττα, Γιώργο Περδίκη και Λίνο Παπαγιάννη και μετέπειτα, στη νέα σύνθεσή της, από τους βουλευτές κ. Σκεύη Κούτρα Κουκουμά ως πρόεδρο και τους κ. Ανδρέα Κυπριανού, Παύλο Μυλωνά,

Κωστή Ευσταθίου, Γιώργο Περδίκη και Λίνο Παπαγιάννη, μελέτησε το δημογραφικό πρόβλημα στην Κύπρο σε δέκα συνεδρίες της, που πραγματοποιήθηκαν στις 25 Οκτωβρίου, στις 22 Νοεμβρίου και στις 2 Δεκεμβρίου 2016, στις 17 Μαρτίου και την 21^η Νοεμβρίου 2017, στις 4 Δεκεμβρίου 2018, στις 10 Σεπτεμβρίου και στις 3 Δεκεμβρίου 2019, στις 28 Ιουλίου 2020 και στις 9 Φεβρουαρίου 2021.

Στο πλαίσιο των συνεδριάσεων της υποεπιτροπής κλήθηκαν και παρευρέθηκαν ενώπιόν της ο τέως και ο νυν γενικός διευθυντής του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, εκπρόσωποι της Στατιστικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, της Ένωσης Δήμων Κύπρου, της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου, της ΠΕΟ, της ΣΕΚ, της ΟΕΒ, του ΚΕΒΕ, του Παγκύπριου Συντονιστικού Συμβουλίου Εθελοντισμού (ΠΣΣΕ), της Παγκύπριας Οργάνωσης Πολυτέκνων (ΠΟΠ), της Παγκύπριας Οργάνωσης Πενταμελούς Οικογένειας (ΠΟΠΟ), του Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού, του Παγκύπριου Συνδέσμου Μονογονεϊκών Οικογενειών και Φίλων, της Παγκύπριας Συνομοσπονδίας Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης, της Παγκύπριας Συνομοσπονδίας Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων Δημοσίων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης και του Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού. Η ΔΕΟΚ, η Παγκύπρια Συνομοσπονδία Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων και Κηδεμόνων Δημόσιων και Κοινοτικών Νηπιαγωγείων και η Παγκύπρια Συντονιστική Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας του Παιδιού, παρ' όλο που κλήθηκαν, δεν εκπροσωπήθηκαν στις συνεδρίες της υποεπιτροπής.

Σημειώνεται ότι στις συνεδρίες της υποεπιτροπής παρευρέθηκε επίσης και το μη μέλος της επιτροπής κ. Μιχάλης Γιωργάλλας.

Κατά τις εν λόγω συνεδρίες κατατέθηκαν ενώπιον της υποεπιτροπής οι θέσεις των εμπλεκόμενων φορέων, οι οποίες παρατίθενται αναλυτικά στο Κεφάλαιο Β΄ της παρούσας έκθεσης.

B. ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

1. Υπουργείο, Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων εκπροσωπήθηκε στις συνεδρίες της επιτροπής τόσο από τον γενικό διευθυντή του όσο και από άλλους λειτουργούς, οι οποίοι ανέφεραν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- α. Το Υπουργικό Συμβούλιο με απόφασή του ημερομηνίας 17 Απριλίου 2019, ενέκρινε το Σχέδιο Δράσης Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής 2019-2020 και εξουσιοδότησε την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων να συντονίσει την υλοποίηση των προνοιών του με τη συνεργασία των συναρμόδιων Υπουργείων Υγείας και Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση το Υπουργικό Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων να ορίσει υποεπιτροπή του Εθνικού Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής για την παρακολούθηση της υλοποίησης του σχεδίου δράσης.
- β. Το υπό αναφορά σχέδιο περιλαμβάνει τριάντα δύο (32) δράσεις, οι οποίες διαμορφώθηκαν ύστερα από συζητήσεις και εισηγήσεις των μελών του Εθνικού Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής, οι οποίες εμπίπτουν κυρίως στις αρμοδιότητες των Υπουργείων Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας και Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας.

- γ. Στόχος του υπουργείου είναι η υλοποίηση των μέτρων και των δράσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος υπογεννητικότητας και για τον σκοπό αυτό θα καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια στο πλαίσιο των δράσεων, ώστε να παρασχεθούν οικονομικά και άλλα κίνητρα για να μειωθεί η υπογεννητικότητα.
- δ. Το υπουργείο ως ο συντονιστής του σχεδίου δράσης παρακολουθεί την πορεία υλοποίησης όλων των δράσεων, ωστόσο η υλοποίηση ορισμένων εξ αυτών έχει καθυστερήσει λόγω των συνεπειών που έχει επιφέρει η πανδημία COVID-19.
- ε. Όσον αφορά τη φύλαξη και φροντίδα παιδιών, οι διάφορες δομές φροντίδας αξιολογούνται από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Προγράμματα παιδικής φροντίδας, όπως είναι τα κέντρα προστασίας και απασχόλησης παιδιών, λειτουργούν από μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες λαμβάνουν κρατική χορηγία. Περαιτέρω, από το σχέδιο «Προίκα του Μωρού», το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Κυπριακή Δημοκρατία και την Ευρωπαϊκή Ένωση και παρέχεται σε δικαιούχους ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος ή λήπτες δημόσιου βοηθήματος, έχουν επωφεληθεί χίλιες πεντακόσιες οικογένειες με το συνολικό ποσό των €1.778.000. Ο αριθμός των δικαιούχων υπολογίζεται στα χίλια εξακόσια άτομα περίπου κατ' έτος και μέχρι τέλος του τρέχοντος έτους αναμένεται να δαπανηθούν €878.000.
- στ. Μελετάται η εξεύρεση τρόπων επιδότησης της γονικής άδειας και η εισαγωγή νομοθετικών ρυθμίσεων για ευέλικτο ωράριο εργασίας, το οποίο θα διευκολύνει τη συμφιλίωση της οικογενειακής, κοινωνικής και επαγγελματικής ζωής.

- ζ. Το υπουργείο προτίθεται να εκπονήσει δημογραφική μελέτη, η οποία αναμένεται να βοηθήσει στην ετοιμασία του επόμενου σχεδίου δράσης και για τον σκοπό αυτό έχει ήδη πραγματοποιηθεί συνάντηση με τα μέλη του Εθνικού Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής, ωστόσο το όλο θέμα παραμένει σε στασιμότητα.

2. Στατιστική Υπηρεσία - Υπουργείο Οικονομικών

Η εκπρόσωπος της Στατιστικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Οικονομικών ανέφερε ότι το συνολικό ποσοστό γεννητικότητας στην Κύπρο, το οποίο υπολογίζεται στο 1,3, βρίσκεται πιο κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι 1,6. Η εν λόγω εκπρόσωπος ανέλυσε τις δημογραφικές στατιστικές του 2018, οι οποίες δημοσιεύτηκαν σε δελτίο τύπου της Στατιστικής Υπηρεσίας ημερομηνίας 29 Νοεμβρίου 2019.

Σημειώνεται ότι μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης του θέματος από την υποεπιτροπή η Στατιστική Υπηρεσία της Δημοκρατίας εξέδωσε δελτίο τύπου ημερομηνίας 30 Νοεμβρίου 2020, στο οποίο περιλαμβάνονται οι δημογραφικές στατιστικές για το έτος 2019. Τα κυριότερα στατιστικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο εν λόγω δελτίο τύπου συνοψίζονται ως ακολούθως:

- α. Ο πληθυσμός στις περιοχές που ελέγχονται από τη Δημοκρατία υπολογιζόταν στις 888 000 στο τέλος του 2019 σε σύγκριση με 875 900 τον αμέσως προηγούμενο χρόνο, σημειώνοντας αύξηση 1,4%.
- β. Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των δεκαπέντε (15) ετών υπολογίστηκε σε 16% το 2019 και το ποσοστό των ηλικιωμένων προσώπων ηλικίας εξήντα πέντε (65) ετών και άνω σε 16,3% σε σύγκριση με 22,3% και 11,3%, αντίστοιχα, που ήταν το 2000. Σημειώθηκε δηλαδή σταδιακή αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων και μείωση του

ποσοστού των παιδιών, στοιχείο ενδεικτικό της τάσης γήρανσης του πληθυσμού.

- γ. Ο αριθμός των γεννήσεων στις περιοχές που ελέγχονται από τη Δημοκρατία αυξήθηκε στις 9 548 από 9 329 τον προηγούμενο χρόνο. Το ποσοστό γεννητικότητας, το οποίο μειώθηκε σταδιακά κατά τα τελευταία χρόνια από 2,5, που ήταν το πιο υψηλό το 1982, υπολογίστηκε σε 1,33 το 2019 και παρέμεινε στα ίδια επίπεδα του προηγούμενου έτους. Από το 1995 το ποσοστό γεννητικότητας είναι πιο χαμηλό από το 2,10, ποσοστό που αντιστοιχεί στην αναπλήρωση του πληθυσμού.
- δ. Ο αριθμός των θανάτων στις περιοχές που ελέγχονται από τη Δημοκρατία το 2019 ήταν 6 239 σε σύγκριση με 5 768 το 2018 και το ακαθάριστο ποσοστό θνησιμότητας αυξήθηκε σε 7,1 θανάτους για κάθε 1 000 κατοίκους από 6,6 που ήταν το 2018.
- ε. Η προσδοκώμενη διάρκεια ζωής κατά τη γέννηση υπολογίστηκε το 2019 στα 80,1 έτη για τους άνδρες και στα 84,2 έτη για τις γυναίκες σε σύγκριση με 80,7 έτη για τους άνδρες και 80,6 έτη για τις γυναίκες, που ήταν το 2018.
- στ. Το 2019 ο αριθμός των γάμων αυξήθηκε σε 14 854 σε σύγκριση με 13 783 το 2018. Οι θρησκευτικοί γάμοι αυξήθηκαν από 3 918 το 2018 σε 4 173 το 2019 και οι πολιτικοί γάμοι αυξήθηκαν από 9 865 το 2018 σε 10 681 το 2019.
- ζ. Το 2019 ο αριθμός των διαζυγίων αυξήθηκε και ανήλθε στα 2 308 σε σύγκριση με 2 114 το 2018.
- η. Ο αριθμός Κυπρίων επαναπατρισθέντων και ξένων που ήρθαν στην Κύπρο για εγκατάσταση ή προσωρινή απασχόληση πέραν του ενός έτους

ήταν 26 170 το 2019 σε σύγκριση με 23 442 το 2018. Ο αριθμός των Κυπρίων επαναπατρισθέντων και ξένων που έχουν παραμείνει στην Κύπρο για τουλάχιστον ένα έτος υπολογίστηκε στις 17 373 για το 2019 σε σύγκριση με 15 340 το 2018.

3. Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας

Οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας ανέλυσαν τους τομείς και τις δράσεις για τις οποίες είναι καθ' ύλην αρμόδιο το υπουργείο και αφορούν τους ακόλουθους πυλώνες:

- α. Αναβάθμιση και επέκταση των προγραμμάτων που παρέχονται από τα Μεταλυκειακά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
- β. Επέκταση των ενιαίων και προαιρετικών ολοήμερων σχολείων, προκειμένου να καλυφθούν περαιτέρω ανάγκες σε περισσότερες εκπαιδευτικές περιφέρειες.
- γ. Επέκταση των δραστηριοτήτων των μαθητών κατά τις απογευματινές ώρες και το καλοκαίρι, ώστε να καταστεί δυνατός ο συνδυασμός μάθησης και φύλαξης παιδιών.
- δ. Επέκταση του θεσμού των σχολικών λεωφορείων.
- ε. Δημιουργία σχολείων όλων των βαθμίδων στις ορεινές περιοχές.
- στ. Οικονομική στήριξη πολύτεκνων οικογενειών με την παραχώρηση υποτροφιών και φοιτητικών δανείων με ευνοϊκούς όρους, καθώς και κατά προτεραιότητα εξασφάλιση φοιτητικής εστίας σε πανεπιστήμια στις τρίτεκνες οικογένειες.

Σε ό,τι αφορά το πρόγραμμα σίτισης, οι ίδιοι εκπρόσωποι ανέφεραν ότι ποσοστό της τάξης του 13%, ήτοι δεκατρείς χιλιάδες παιδιά περίπου, συμμετέχει στο πρόγραμμα παροχής προγεύματος.

1. Υπουργείο Εσωτερικών

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Εσωτερικών ανέφερε ότι το υπουργείο συμμετέχει στον Εθνικό Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και η εμπλοκή του άπτεται θεμάτων στεγαστικής πολιτικής. Η εν λόγω εκπρόσωπος κατέθεσε ανακοίνωση του υπουργείου, στην οποία περιγράφεται αναλυτικά το νέο πλαίσιο για τη στεγαστική πολιτική, σύμφωνα με την οποία το Υπουργείο Εσωτερικών έθεσε σε εφαρμογή από τον Ιούλιο του έτους 2019 το εν λόγω πλαίσιο, το οποίο αποσκοπεί αφενός στην αύξηση προσφοράς οικιστικών μονάδων για στέγαση και αφετέρου στη στοχευμένη διάθεση κρατικών πόρων σε ομάδες πληθυσμού σε ορισμένες περιοχές για απόκτηση στέγης.

2. Ένωση Δήμων Κύπρου και Ένωση Κοινοτήτων Κύπρου

Οι εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων Κύπρου και Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου ανέφεραν ότι, παρ' όλο που οι τοπικές αρχές δεν έχουν θεσμικό ρόλο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής, εντούτοις αποτελεί διαχρονικό αίτημα και πάγια θέση τους η ενεργότερη εμπλοκή τους στα κοινωνικά θέματα, αφού εξ ορισμού οι τοπικές αρχές βρίσκονται πιο κοντά στους πολίτες και γνωρίζουν τα προβλήματα και τις ανάγκες τους. Ως εκ τούτου, δήλωσαν την ετοιμότητά τους να συμβάλουν και να αναλάβουν αρμοδιότητες άσκησης κοινωνικής πολιτικής στο πλαίσιο του σχεδιασμού της αναδιάρθρωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης, νοουμένου ότι θα τους παρασχεθούν οι απαιτούμενοι οικονομικοί πόροι.

Επιπροσθέτως, οι εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων Κύπρου ανέφεραν ότι οι δήμοι διαθέτουν προγράμματα για τη φροντίδα τόσο των ηλικιωμένων όσο και των παιδιών.

Οι εκπρόσωποι της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου αναφέρθηκαν στην ανάγκη ανέγερσης υποδομών στην ύπαιθρο για την κάλυψη των αναγκών φροντίδας των

ηλικιωμένων. Τέλος, οι εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων Κύπρου και οι εκπρόσωποι της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου δήλωσαν ότι απαιτείται η πραγματοποίηση τακτικών συνεδριάσεων του Εθνικού Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής, καθώς και ότι απαιτείται να τεθούν χρονοδιαγράμματα για την υλοποίηση των διάφορων μέτρων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο δράσης.

3. Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού (ΠΣΣΕ)

Ο εκπρόσωπος του ΠΣΣΕ ανέφερε πως απαιτείται η λήψη πιο δραστικών μέτρων αναφορικά με την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος και για τον σκοπό αυτό η οργάνωση θα στηρίξει με κάθε δυνατό μέσο οποιαδήποτε προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή.

4. ΠΕΟ

Η εκπρόσωπος της ΠΕΟ ανέφερε ότι έχουν υποβληθεί από την οργάνωση σχετικές προτάσεις σε σχέση με το δημογραφικό πρόβλημα, για το οποίο απαιτείται μακροχρόνιος στρατηγικός σχεδιασμός. Περαιτέρω, ανέφερε ότι η ΠΕΟ συμμετέχει στον Εθνικό Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και συμβάλλει στη συλλογική προσπάθεια τόσο με την κατάθεση εισηγήσεων της όσο και με την άσκηση κριτικής, όπου απαιτείται.

Η ίδια εκπρόσωπος εισηγήθηκε μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- α. Στήριξη εκάστης οικογένειας λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες, ιδιαιτερότητες και το μέγεθος της καθεμιάς, με στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- β. Λήψη μέτρων στήριξης της εργαζόμενης μητέρας, ώστε να συμφιλιώνονται οι πολλαπλοί της ρόλοι, όπως η δημιουργία ολοκληρωμένου δικτύου φύλαξης και φροντίδας παιδιών και άλλων εξαρτώμενων ατόμων, η λειτουργία ολοήμερων σχολείων και παιδικών λεσχών, η κάλυψη τροφείων

βρεφοκομικών και παιδοκομικών σταθμών, η βελτίωση επιδοματικής πολιτικής κ.ά.

- γ. Αντιμετώπιση προβλημάτων στη λειτουργία υφιστάμενων κρατικών δομών φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων με παράλληλη αναβάθμισή τους.
- δ. Θεσμική οικονομική ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης, ώστε να μπορεί να διατηρεί και να αναβαθμίζει τη λειτουργία υφιστάμενων δομών και τη δημιουργία νέων που να καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες των πολιτών.
- ε. Προώθηση νομοθετικών ρυθμίσεων για τη λειτουργία των ιδρυμάτων, τους φροντιστές και κατ' οίκον παιδοκόμους και την κατάρτιση προσώπων για κάλυψη αναγκών που προκύπτουν σε σχέση με τη φύλαξη και φροντίδα εξαρτώμενων ατόμων.
- στ. Αύξηση της άδειας μητρότητας και βελτίωση του νόμου που διέπει την άδεια πατρότητας.
- ζ. Μερική αποζημίωση για γονική άδεια.
- η. Εκπόνηση σχεδίων οικονομικής και κοινωνικής στήριξης σε νεαρά ζευγάρια, ιδιαίτερα άνεργα και χαμηλά αμειβόμενα, με στόχο να υποβοηθηθούν στη δημιουργία οικογένειας με παιδιά.
- θ. Παραχώρηση σε χαμηλές τιμές κατοικιών σε νέους χαμηλών εισοδηματικά στρωμάτων.
- ι. Επανεξέταση του φορολογικού συστήματος, ώστε να λαμβάνονται υπόψη η σύνθεση και οι ιδιαιτερότητες της οικογένειας.

8. ΣΕΚ

Ο εκπρόσωπος της ΣΕΚ σημείωσε ότι το δημογραφικό πρόβλημα που υπήρξε κάποτε σήμερα είναι εφιάλτης, τονίζοντας ότι οι κρατικές χορηγίες για στήριξη των

οικογενειών για αύξηση των γεννήσεων δεν πρέπει να λογίζονται ως δαπάνες άλλα ως επένδυση.

Ειδικότερα, οι εισηγήσεις της ΣΕΚ συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- α. Εξέταση της δυνατότητας για επαναφορά των φορολογικών εκπτώσεων, λαμβάνοντας υπόψη εξαρτώμενα τέκνα, φοιτητές, στρατιώτες και άλλες κατηγορίες προσώπων σε οικογένεια, όπως ίσχυε κατά το προηγούμενο φορολογικό σύστημα.
- β. Τροποποίηση των προϋποθέσεων για καταβολή του επιδόματος τέκνου και της φοιτητικής χορηγίας, ώστε κατά την εξέταση των αιτήσεων να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο οι καταθέσεις, αλλά και τα δάνεια των νοικοκυριών.
- γ. Τροποποίηση της νομοθεσίας που προβλέπει για το δικαίωμα σε παροχή γονικής άδειας, ώστε αυτή να επιδοτείται πλήρως ή μερικώς.
- δ. Αύξηση της χρονικής περιόδου της άδειας μητρότητας.
- ε. Αύξηση των κρατικών παιδοκομικών σταθμών και βελτίωση των προσφερόμενων από αυτούς υπηρεσιών σε προσιτές τιμές.
- στ. Αναβάθμιση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου, ώστε να επεκταθεί η λειτουργία του σε όλα τα δημόσια νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία, και επέκτασή του και στον γυμνασιακό κύκλο με κατάλληλη στελέχωση από ειδικό προσωπικό, ώστε αφενός να διασφαλίζεται η υγιής ενασχόληση των εφήβων και αφετέρου να μειωθεί η παραπαιδεία.
- ζ. Επανεξέταση και καθορισμός νέου ωραρίου στις κρατικές δομές φροντίδας των παιδιών, ώστε να εξυπηρετούνται οι εργαζόμενοι γονείς στον ιδιωτικό τομέα, και δημιουργία χώρων φύλαξης και απασχόλησης παιδιών σε μεγάλες επιχειρήσεις ή και σε βιομηχανικές περιοχές.

- η. Δημιουργία στεγαστικής πολιτικής η οποία να επιτρέπει σε νέα ζευγάρια να αποκτήσουν στέγη σε λογικά οικονομικά πλαίσια.
- θ. Επαρκής στελέχωση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.
- ι. Παροχή δωρεάν υπηρεσιών μέσω του ΓΕΣΥ για στήριξη των υπογόνιμων ζευγαριών που καταφεύγουν σε εξωσωματική γονιμοποίηση.

Τέλος, ο εκπρόσωπος της ΣΕΚ ανέφερε ότι για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος απαιτείται η εκπόνηση, σε βάθος χρόνου, μελέτης με τη συμμετοχή και ακαδημαϊκών, προκειμένου να μελετηθούν καλές πρακτικές άλλων χωρών επί του θέματος.

9. ΟΕΒ

Ο εκπρόσωπος της ΟΕΒ ανέφερε ότι η οργάνωση συμμετέχει στον Εθνικό Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και επιδίωξή της είναι να συμβάλει στη συλλογική προσπάθεια με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αναγνωρίζοντας ότι το δημογραφικό αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα στον τόπο μας. Ειδικότερα, ανέφερε ότι το όλο θέμα επηρεάζει δυσμενώς τόσο το συνταξιοδοτικό σύστημα όσο και το ΓΕΣΥ, δεδομένου ότι λιγότεροι εργαζόμενοι στηρίζουν, μέσω των εισφορών τους, περισσότερους συνταξιούχους. Ως εκ τούτου, το μεσοπρόθεσμο σχέδιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού είναι η συνεχιζόμενη αύξηση των εισφορών των εργαζομένων, ώστε να παραμείνει βιώσιμο το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Επιπροσθέτως, ανέφερε ότι η επίλυση του δημογραφικού προβλήματος προϋποθέτει αφενός την ύπαρξη κρατικής επιδοματικής πολιτικής και αφετέρου την προώθηση μέτρων συμφιλίωσης εργασίας και οικογένειας, όπως είναι το ευέλικτο ωράριο προσέλευσης και αποχώρησης από την εργασία, προκειμένου να βοηθούνται οι εργαζόμενοι γονείς.

Τέλος, ανέφερε ότι η ΟΕΒ θεωρεί σοβαρό πρόβλημα την έλλειψη δομών φροντίδας και εκπαίδευσης των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Προς τον σκοπό αυτό θα μπορούσε να υιοθετηθούν τα ισχύοντα στην Ελλάδα, η οποία αξιοποιεί ευρωπαϊκά κονδύλια για την αποπληρωμή διδάκτρων σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία για τη φροντίδα και φύλαξη παιδιών. Η εν λόγω πρακτική, σημείωσε, πρέπει να μελετηθεί, αφού η ανέγερση νηπιαγωγείων κοστίζει πολύ περισσότερο από την αξιοποίηση υφιστάμενων δομών του ιδιωτικού τομέα.

10. ΚΕΒΕ

Η εκπρόσωπος του ΚΕΒΕ ανέφερε ότι στον Εθνικό Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής η οργάνωση συμμετέχει, προσπαθώντας με διάφορες εισηγήσεις να συμβάλει στην απάμβλυνση του προβλήματος και αναμένει την υλοποίηση των μέτρων που περιλαμβάνονται στο σχετικό σχέδιο δράσης.

11. Παγκύπρια Οργάνωση Πολυτέκνων (ΠΟΠ)

Οι εκπρόσωποι της ΠΟΠ ανέφεραν ότι η μείωση των γεννήσεων και η γήρανση του πληθυσμού, καθώς και ο εκπατρισμός των Κυπρίων κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου και καθιστούν αναγκαία την άμεση επίλυση του δημογραφικού προβλήματος στον τόπο μας. Ως εκ τούτου, απαιτείται να ληφθούν θεσμικά οικονομικά και κοινωνικά μέτρα, με στόχο την αύξηση των γεννήσεων. Το σχέδιο δράσης μιας ορθής δημογραφικής πολιτικής πρέπει να στοχεύει στην αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, στη στήριξη της οικογένειας και ιδιαίτερα της πολύτεκνης, καθώς και στη δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος. Κάθε επίδομα ή οικονομική παροχή που χορηγείται προς αυτή την κατεύθυνση δεν πρέπει να θεωρείται δαπάνη για το κράτος αλλά επένδυση για το μέλλον του τόπου. Προς τον σκοπό αυτό οι εκπρόσωποι εισηγήθηκαν τη λήψη των πιο κάτω μέτρων:

- α. Παραχώρηση εφάπαξ ποσού ως οικονομικού κινήτρου για τη γέννηση κάθε παιδιού πέραν των δύο.
- β. Επαναφορά της ιδιότητας των φοιτητών ως εξαρτώμενων τέκνων της οικογένειας για σκοπούς παροχής επιδόματος τέκνου.
- γ. Καθολική παροχή του επιδόματος τέκνου.
- δ. Επαναφορά της παροχής του επιδόματος πολύτεκνης μάνας.
- ε. Οικονομική στήριξη πολύτεκνων οικογενειών με την παραχώρηση υποτροφιών και φοιτητικών δανείων με ευνοϊκούς όρους.
- στ. Επαναφορά της χορηγίας για αγορά αυτοκινήτου σε πολύτεκνες οικογένειες.
- ζ. Εισαγωγή ρυθμίσεων για εφαρμογή ευέλικτου ωραρίου εργασίας και για παροχή διευκολύνσεων για συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής ιδιαίτερα για τις εργαζόμενες μητέρες και δημιουργία δομών για φύλαξη παιδιών καθόλη τη διάρκεια του χρόνου (καλοκαίρι, Χριστούγεννα, Πάσχα), καθώς και για παροχή υπηρεσιών φύλαξης παιδιών μέχρι αργά κατά τις απογευματινές ώρες, ώστε να εξυπηρετούνται οι γονείς οι οποίοι εργάζονται πολλές ώρες κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Τέλος, οι εκπρόσωποι της ΠΟΠ ανέφεραν ότι τα παιδιά δεν είναι ευθύνη μόνο των γονέων, αλλά και του κράτους, αφού αυτά θα υπηρετήσουν στην Εθνική Φρουρά και θα καταστούν φορολογούμενοι πολίτες.

12. Παγκύπρια Οργάνωση Πενταμελούς Οικογένειας (ΠΟΠΟ)

Οι εκπρόσωποι της ΠΟΠΟ χαρακτήρισαν τραγικούς τους δημογραφικούς δείκτες, δεδομένου ότι ο δείκτης γεννητικότητας κατατάσσει την Κύπρο στην τρίτη χειρότερη θέση στην Ευρώπη. Το δημογραφικό πρόβλημα είναι ένα πολυδιάστατο πρόβλημα, το οποίο αφορά ολόκληρη την Ευρώπη, γι' αυτό και απαιτείται η λήψη

μέτρων τα οποία να διαχέονται σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Ως εκ τούτου, τα σχέδια δράσης που ετοιμάζονται πρέπει να είναι πολυδιάστατα με μακροχρόνιο ορίζοντα και να μην καλύπτουν μόνο μια διετία.

Η δημογραφική αλλοίωση του πληθυσμού έχει και πολιτικές συνέπειες, αφού, με τη σταδιακή μείωση του πληθυσμού των ελεύθερων περιοχών του νησιού και την πληθυσμιακή αύξηση στις κατεχόμενες περιοχές, η λύση του κυπριακού προβλήματος θα επέλθει δημογραφικά, καθότι η πολιτική ισότητα του 50-50, που επιζητεί η τουρκική πλευρά, μέχρι το 2050 θα γίνει και πληθυσμιακή πραγματικότητα.

Περαιτέρω, ανέφεραν ότι η λειτουργία του Εθνικού Φορέα Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής χαρακτηρίζεται από έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και αποσπασματικότητα στα μέτρα πολιτικής για στήριξη της οικογένειας και επισήμαναν ότι η δημογραφική πολιτική επηρεάζεται από τις εκάστοτε οικονομικές συνθήκες.

Οι εκπρόσωποι της ΠΟΠΟ κατέθεσαν τις εισηγήσεις τους για επίλυση του δημογραφικού προβλήματος, οι οποίες συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- α. Παροχή κινήτρων για αύξηση των γεννήσεων, τα οποία αφορούν:
 - i. την απόκτηση δεύτερου παιδιού,
 - ii. την υποβοήθηση υπογόνιμων ζευγαριών με κάλυψη ιατρικών και φαρμακευτικών εξόδων, και
 - iii. την παροχή επιδόματος τέκνου στη βάση εισοδηματικών κριτηρίων, χωρίς τον υπολογισμό περιουσιακών στοιχείων.
- β. Μέτρα συμφιλίωσης εργασίας και οικογένειας με:
 - i. την παροχή διευκολύνσεων στις μητέρες κατά τη βρεφική ηλικία των παιδιών τους ιδιαίτερα στον ιδιωτικό τομέα εργοδότησης,
 - ii. την επέκταση και βελτίωση των βρεφονηπιακών υποδομών τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα,

- iii. τη διεύρυνση της γονικής άδειας με αποδοχές και για τους δύο γονείς,
 - iv. την επέκταση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου και του θεσμού των σχολικών λεωφορείων,
 - v. τη συμμετοχή κατά προτεραιότητα των άνεργων νέων γονέων στα αμειβόμενα σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης,
 - vi. τη δημιουργία υποδομών φύλαξης παιδιών σε μεγάλες επιχειρήσεις ή και βιομηχανικές περιοχές, και
 - vii. τον καθορισμό κατώτατου μισθού σε όλα τα επαγγέλματα.
- γ. Μέτρα στήριξης φοιτητών προερχόμενων από πολυμελείς οικογένειες, τα οποία αφορούν:
- i. την προτεραιότητα στην παροχή εστίας στις φοιτητικές στέγες των πανεπιστημίων,
 - ii. την παραχώρηση υποτροφιών στους άριστους φοιτητές,
 - iii. τη μοριοδότηση των τρίτεκνων οικογενειών για υποτροφίες του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών Κύπρου,
 - iv. τη χορήγηση πρόσθετου επιδόματος σπουδών σε ζευγάρια που τεκνοποιούν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, και
 - v. την παραχώρηση φοιτητικού δανείου κατά τα πρότυπα του Ηνωμένου Βασιλείου.

13. Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού

Ο εκπρόσωπος του εν λόγω συνδέσμου ανέφερε ότι για την ετοιμασία οποιουδήποτε σχεδίου δράσης ή πολιτικής, πέραν των δεδομένων της Στατιστικής Υπηρεσίας, απαιτείται η εκπόνηση έρευνας, προκειμένου να καταδειχθούν οι

παράγοντες που καθορίζουν τις αποφάσεις τόσο των νέων ανθρώπων όσο και των ζευγαριών για τον προγραμματισμό δημιουργίας οικογένειας.

Επιπροσθέτως, σημείωσαν πως απαιτείται να χαρτογραφηθεί η υφιστάμενη κατάσταση σε ό,τι αφορά τις υποδομές και τις υπηρεσίες στήριξης των παιδιών και των οικογενειών και να τύχουν αξιολόγησης θεσμοί όπως είναι το ολοήμερο σχολείο, ώστε να καταδειχθούν οι αδυναμίες και οι ανάγκες για βελτίωση σε όλα τα επίπεδα.

Τέλος, οι ίδιοι εκπρόσωποι ανέφεραν πως θα πρέπει να κοστολογηθούν οι δράσεις του Σχεδίου Δράσης Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και να τεθούν χρονοδιαγράμματα εφαρμογής του.

14. Παγκύπρια Συνομοσπονδία Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων Δημοσίων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης

Ο εκπρόσωπος της υπό αναφορά συνομοσπονδίας δήλωσε πως απαιτείται η υλοποίηση των πιο κάτω:

- α. Επέκταση στην παροχή χρήσης δωρεάν σχολικών λεωφορείων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και για όλες τις εκπαιδευτικές περιφέρειες.
- β. Αναβάθμιση και επέκταση των Κρατικών Ινστιτούτων Εκπαίδευσης, στα οποία να προστεθούν κι άλλες θεματικές ενότητες με μείωση ή/και κατάργηση παράλληλα των διδάκτρων.
- γ. Διεύρυνση των κλάδων των Μεταλυκειακών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
- δ. Συνεργασία σχολικών εφοριών, Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού και τοπικής αυτοδιοίκησης για δημιουργία δομών απασχόλησης των παιδιών τα απογεύματα και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.
- ε. Εφαρμογή σε περισσότερα σχολεία του προγράμματος «Δράσεις Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης» (ΔΡΑΣΕ).

- στ. Στήριξη των σχολείων που βρίσκονται στις ορεινές περιοχές και δημιουργία υποδομών για δωρεάν ενισχυτική διδασκαλία (φροντιστήρια).
- ζ. Στήριξη των πολύτεκνων οικογενειών με αύξηση επιδομάτων.
- η. Κατάργηση ή/και μείωση των τελών για απολυτήριες εξετάσεις και εξετάσεις πρόσβασης.
- θ. Παραχώρηση από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας δωρεάν προγεύματος στους μαθητές τόσο κατά την καλοκαιρινή περίοδο όσο και κατά τις αργίες.
- ι. Παραχώρηση περισσότερων θέσεων στα δημόσια πανεπιστήμια.

15. Παγκύπριος Σύνδεσμος Μονογονεϊκών Οικογενειών και Φίλων

Η εκπρόσωπος του υπό αναφορά συνδέσμου ανέφερε ότι το δημογραφικό πρόβλημα επικεντρώνεται στους ανεπαρκείς οικονομικούς πόρους των πολυμελών οικογενειών να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους. Οι μονογονεϊκές οικογένειες, παρ' όλο που αυξάνονται συνεχώς, δε λαμβάνονται υπόψη από το κράτος ως μια νέα μορφή οικογένειας.

Περαιτέρω, η ίδια εκπρόσωπος δήλωσε τα πιο κάτω:

- α. Η συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη για τις μονογονεϊκές οικογένειες, καθότι αφενός οι εργαζόμενες μητέρες επιφορτίζονται με την οργάνωση του νοικοκυριού και τη φροντίδα των παιδιών, αφετέρου δεν τυγχάνουν βοήθειας λόγω έλλειψης δομών και δεν έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν βάσει ευέλικτου ωραρίου.
- β. Τα κοινοτικά και δημόσια νηπιαγωγεία είναι πολύ λίγα, για να καλύψουν τις ανάγκες φύλαξης των παιδιών.

- γ. Η απουσία στεγαστικής πολιτικής, τα υψηλά ενοίκια, η αδυναμία αποπληρωμής δανείων και αγοράς κατοικίας είναι ανασταλτικός παράγοντας για τη δημιουργία οικογένειας και δη πολυμελούς.
- δ. Παροχές όπως είναι το επίδομα ενοικίου και η «Προίκα του Μωρού» παρέχονται μόνο σε λήπτες ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, γι' αυτό και πρέπει να μελετηθεί η επέκτασή τους και σε χαμηλά αμειβόμενες μητέρες. Επίσης, τα επιδόματα τέκνου, μητρότητας και τοκετού είναι εξαιρετικά χαμηλά.
- ε. Απαιτείται η παροχή μειωμένων διδάκτρων σε μονογονεϊκές οικογένειες για φροντιστήρια, νηπιαγωγεία και άλλες δομές απασχόλησης και φύλαξης παιδιών.

Η ίδια εκπρόσωπος εξέφρασε τη δυσαρέσκειά της για τη διακοπή του επιδόματος μονογονιού, σε περίπτωση που μονογονιός αποφασίσει να συμβιώσει ή να αποκτήσει παιδί με άλλο σύντροφο.

Τέλος, επισήμανε τις αδυναμίες που παρατηρούνται στα οικογενειακά δικαστήρια, προκειμένου να ολοκληρώνονται έγκαιρα χωρίς πολλαπλές και πολυέξοδες διαδικασίες τα διατάγματα διατροφής, η έκδοση διαζυγίου, η διευθέτηση περιουσιακών διαφορών και η γονική μέριμνα των παιδιών.

16. Παγκύπρια Συνομοσπονδία Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων και Κηδεμόνων Δημόσιων και Κοινοτικών Νηπιαγωγείων

Η εν λόγω οργάνωση, παρ' όλο που δεν εκπροσωπήθηκε στη συνεδρία της επιτροπής, με γραπτό υπόμνημα που απέστειλε αναφέρει ότι αποτελεί επιτακτική ανάγκη η εφαρμογή αποτελεσματικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος. Συναφώς, εισηγείται τα ακόλουθα:

- α. Καθιέρωση δωρεάν μεταφοράς μαθητών με λεωφορεία.

- β. Αποδοχή φύλαξης παιδιών ηλικίας δύο ετών και οκτώ μηνών, αντί τριών ετών, στις περιπτώσεις που υπάρχουν κενές θέσεις σε κοινοτικά νηπιαγωγεία.
- γ. Διατήρηση και επέκταση του θεσμού του ενιαίου ολοήμερου σχολείου.
- δ. Δημιουργία δημόσιων και κοινοτικών βρεφικών και παιδικών σταθμών με χαμηλό κόστος για τη φύλαξη των παιδιών και επιχορήγηση από το κράτος των διδασκτρων για φοίτηση σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, στις περιπτώσεις όπου οι θέσεις στα δημόσια σχολεία της εκπαιδευτικής περιφέρειας δεν καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής.
- ε. Επέκταση του ωραρίου λειτουργίας των σχολείων όλων των βαθμίδων, ώστε να συνάδουν με τα ωράρια λειτουργίας εργασίας της πλειοψηφίας των γονέων, και επιχορήγηση των μεγάλων επιχειρήσεων για δημιουργία χώρων φύλαξης παιδιών.
- στ. Επέκταση του καλοκαιρινού σχολείου στα νηπιαγωγεία.

Γ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ/ΘΕΣΕΙΣ/ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, λαμβάνοντας υπόψη όλα όσα κατατέθηκαν ενώπιόν της από την υποεπιτροπή, διαπιστώνει τα ακόλουθα:

1. Το δημογραφικό αποτελεί υψίστης σημασίας πρόβλημα για τον τόπο μας και η επίλυσή του καθίσταται ολοένα και πιο δύσκολη.
2. Η πανδημία COVID-19, με όλα τα συνεπακόλουθά της, αποτέλεσε τροχοπέδη στην υλοποίηση των δράσεων που είχαν προγραμματιστεί για την αντιμετώπιση του προβλήματος.
3. Το θέμα είναι σοβαρό και πολυδιάστατο και η εφαρμογή πολιτικής επιδομάτων δεν επιλύει το πρόβλημα της υπογεννητικότητας.

Η επιτροπή, με βάση τις πιο πάνω διαπιστώσεις, καλεί την εκτελεστική εξουσία, λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες εισηγήσεις, να προβεί στις ακόλουθες αναγκαίες ενέργειες για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος:

1. Συνέχιση της εφαρμογής δράσεων και μέτρων, καθώς και προώθηση και υλοποίησή τους το συντομότερο δυνατό.
2. Παραχώρηση διευκολύνσεων στους γονείς με την ενδεχόμενη εφαρμογή προγραμμάτων ευέλικτων μορφών απασχόλησης.
3. Αύξηση των υποδομών φροντίδας ηλικιωμένων, ατόμων με αναπηρίες, καθώς και των υποδομών φροντίδας βρεφών και παιδιών, όπως βρεφονηπιακών σταθμών και υποδομών απογευματινής απασχόλησης, και επέκταση του χρόνου λειτουργίας τους, ώστε να εξυπηρετούνται καλύτερα οι εργαζόμενοι γονείς.
4. Λήψη και υλοποίηση πολιτικών αποφάσεων αναφορικά με τη συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.
5. Ένταξη του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
6. Διερεύνηση όλων των πτυχών και σφαιρική εξέταση της επέκτασης του ωραρίου λειτουργίας των καταστημάτων και διεξαγωγή μελέτης των επιπτώσεων στη λειτουργία της οικογένειας.
7. Ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης θεσμικά και οικονομικά για την υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής.
8. Αξιοποίηση του εθελοντισμού για στήριξη δράσεων και προγραμμάτων που αφορούν παιδιά, άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένους.
9. Προώθηση στεγαστικής πολιτικής για στήριξη νεαρών ζευγαριών για δημιουργία οικογένειας.

10. Ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης, ώστε να δημιουργούνται καλύτερες συνθήκες φροντίδας για παιδιά, ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες κ.ά.
11. Επανεξέταση και επανασχεδιασμός της δημογραφικής πολιτικής, καθώς και στρατηγικός σχεδιασμός για ολιστική αντιμετώπιση του προβλήματος της υπογεννητικότητας.

Πέραν των πιο πάνω θέσεων της επιτροπής, κατατέθηκαν γραπτώς πρόσθετες θέσεις/διαπιστώσεις από τις κοινοβουλευτικές ομάδες ΑΚΕΛ-Αριστερά Νέες Δυνάμεις και του Δημοκρατικού Κόμματος, από το Κίνημα Σοσιαλδημοκρατών ΕΔΕΚ, το Κίνημα Οικολόγων-Συνεργασία Πολιτών, το Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο και τη Συνεργασία Δημοκρατικών Δυνάμεων, οι οποίες περιλαμβάνονται στο παράρτημα της παρούσας έκθεσης.

2 Μαρτίου 2021

Αρ. Φακ.: 23.07.005.005

ΚΧ/ΘΧ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A. Θέσεις της κοινοβουλευτικής ομάδας ΑΚΕΛ-Αριστερά-Νέες Δυνάμεις:

Το δημογραφικό πρόβλημα συνεχίζει να αποτελεί μια από τις σοβαρότερες προκλήσεις της εποχής μας, μετατρέποντας ως επιτακτική την ανάγκη εφαρμογής μιας αποτελεσματικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αντιμετώπισή του.

Είναι αναμενόμενο σε περιόδους οικονομικής κρίσης, όπου παρουσιάζεται μείωση του οικογενειακού εισοδήματος, σε συνδυασμό με τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, να επηρεάζεται αρνητικά η δημογραφική ανάπτυξη της χώρας.

Είναι όμως σε τέτοιες περιπτώσεις που θα έπρεπε και πρέπει το κράτος να ακολουθήσει μια συγκεκριμένη στρατηγική και δράσεις για δημογραφική ανάπτυξη. Η δημογραφική πολιτική πρέπει να έχει στο επίκεντρό της την οικογένεια και τις ανάγκες από τη στιγμή που τα ζευγάρια αποφασίζουν να αποκτήσουν παιδιά μέχρι και την ενηλικίωσή τους, τις σπουδές και την αξιοπρεπή διαβίωση των ηλικιωμένων.

Η αποσπασματική αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού με επιμέρους επιδόματα δε θα μπορέσει ούτε να λύσει ούτε και να αμβλύνει το πρόβλημα. Ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες που βιώνουμε, μείωση του οικογενειακού εισοδήματος ένεκα της πανδημίας, η κυβέρνηση δεν πρέπει να προχωρήσει σε μειώσεις, αλλά να ενισχύσει τις πολιτικές στήριξης της οικογένειας.

Επιπλέον, τα σχέδια δράσης δεν μπορεί να είναι βραχυπρόθεσμα. Πρέπει να υπάρξει ένα μακρόπνοο σχέδιο με μετρήσιμα αποτελέσματα, το οποίο να αξιολογείται και να αναπροσαρμόζεται στη βάση συγκεκριμένων δεικτών ανά εξάμηνο. Η στενή παρακολούθηση του ζητήματος και της εφαρμογής των μέτρων για δημογραφική ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει σε επιτυχία. Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι, όσο η φιλοσοφία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης Δημογραφικής και Οικογενειακής

Πολιτικής συνεχίζει να διέπεται από λογικές μηδενικού κόστους, δε θα καταφέρει τους στόχους του.

Εισηγήσεις για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν στους ακόλουθους τομείς:

1. Εργασία:

- α. Περαιτέρω ανάπτυξη προγραμμάτων παροχής κινήτρων για ένταξη στην εργασία και καταπολέμηση της ανεργίας. Τα σχέδια αυτά πρέπει να εξασφαλίζουν ένα αξιοπρεπές εισόδημα με βάση τις συλλογικές συμβάσεις σε όσους συμμετέχουν. Η εμπειρία έχει δείξει ότι η επιδότηση της εργασίας με χαμηλά ποσά αποτελεί κατεύθυνση για τους εργοδότες, ώστε να κρατήσουν γενικά χαμηλούς τους μισθούς.
- β. Εισαγωγή νομοθετικών ρυθμίσεων που να καθιστούν υποχρεωτικούς τους βασικούς όρους των συλλογικών συμβάσεων σε όλους τους εργαζομένους των τομέων οικονομικής δραστηριότητας που καλύπτει η σύμβαση.
- γ. Θεσμοθέτηση μηχανισμού για καθορισμό κατώτατου μισθού κατ' επάγγελμα, καθώς και των ελάχιστων όρων απασχόλησης, εκεί και όπου οι εργαζόμενοι δεν καλύπτονται από συλλογικές συμβάσεις.
- δ. Λήψη μέτρων αντιμετώπισης της αδήλωτης και υποδηλωμένης εργασίας, καθώς και της ψευδοαυτοαπασχόλησης.
- ε. Αποτελεσματική λειτουργία του θεσμού των επιθεωρητών εργασίας, ώστε να αντιμετωπιστεί η εργοδοτική αυθαιρεσία και η εργασιακή εκμετάλλευση.

2. Στεγαστικά σχέδια:

- α. Επαναφορά των στεγαστικών σχεδίων που αφορούν στην ανέγερση πολυκατοικιών σε κυβερνητικούς οικισμούς στη βάση εισοδηματικών και περιουσιακών στοιχείων. Τα συγκεκριμένα σχέδια, τα οποία έχουν

καταργηθεί από τη σημερινή κυβέρνηση, αφορούσαν στα φτωχά στρώματα του πληθυσμού.

- β. Επαναφορά των στεγαστικών προγραμμάτων που περιλαμβάνονταν στο Ενιαίο Στεγαστικό Σχέδιο και αφορούσε ακριτικές και απομακρυσμένες περιοχές, καθώς και οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα.

3. Οικογένειες:

- α. Αύξηση της άδειας μητρότητας και του επιδόματος μητρότητας και θεσμοθέτηση της πληρωμένης γονικής άδειας για άντρες και γυναίκες.
- β. Ανάληψη πρωτοβουλιών από το κράτος, ώστε να αναπτυχθεί ο ρόλος και η παρέμβαση του συμβούλου οικογενειακού προγραμματισμού.
- γ. Ουσιαστικά κίνητρα προς τις πολύτεκνες και πενταμελείς οικογένειες, ώστε να αντιμετωπίζονται οι αυξημένες οικονομικές ανάγκες τους.
- δ. Ουσιαστική στήριξη των μονογονεϊκών οικογενειών και τερματισμός των διακρίσεων σε βάρος τους.
- ε. Ανάπτυξη των δημόσιων και κοινοτικών βρεφοκομικών και παιδικών σταθμών, στεγών ηλικιωμένων και ΑμΕΑ.
- στ. Εκπόνηση ειδικού σχεδίου παροχής οικονομικής στήριξης για νεαρά ζευγάρια με χαμηλά ή καθόλου εισοδήματα, που θέλουν να δημιουργήσουν οικογένεια.
- ζ. Σχέδιο κινήτρων για την απόκτηση δεύτερου παιδιού ή τρίτου παιδιού.
- η. Επέκταση του χρονικού διαστήματος κατά τη διάρκεια του οποίου παρέχεται το δικαίωμα επιλογής της άδειας πατρότητας και κατ' επέκταση του επιδόματος πατρότητας, με σκοπό την ενίσχυση της δυνατότητας αξιοποίησης αυτού από περισσότερες οικογένειες.
- θ. Εκσυγχρονισμό του περί Παροχής Επιδόματος Τέκνου Νόμου.

- ι. Εκσυγχρονισμός του περί Κρατικής Φοιτητικής Μέριμνας Νόμου.
- ια. Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας που αφορά τη βία στην οικογένεια, καθώς και προγράμματα αντιμετώπισης του φαινομένου.
- ιβ. Εισαγωγή κοινωνικών κριτηρίων στο σύστημα φορολόγησης (αναλόγως της σύνθεσης της οικογένειας).
- ιγ. Κατάργηση των διακρίσεων στη σύνταξη χηρείας στους άντρες.

4. Υγεία:

- α. Δημιουργία ενός ενιαίου στρατηγικού σχεδίου για την προαγωγή της σεξουαλικής και της αναπαραγωγικής υγείας που να αντιμετωπίζει με έναν ολιστικό τρόπο όλες τις πτυχές του ζητήματος.
- β. Αντιμετώπιση του προβλήματος της υποστελέχωσης των δημόσιων νοσηλευτηρίων.

5. Παιδεία :

- α. Επέκταση της δωρεάν και δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με στόχο να αυξάνονται συνεχώς οι θέσεις που προσφέρονται.
- β. Ένταξη της σεξουαλικής αγωγής σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος.

6. Συμφιλίωση οικογένειας και εργασίας

- α. Άμεση ρύθμιση των ωραρίων εργασίας, ώστε να προστατεύονται οι εργαζόμενοι στο λιανικό εμπόριο και να τερματιστεί η εργασία την Κυριακή.
- β. Λειτουργία σχεδίων παροχής κινήτρων για πρόσληψη/απασχόληση γυναικών ηλικίας άνω των σαράντα πέντε ετών.

B. Θέσεις της κοινοβουλευτική ομάδας του Δημοκρατικού Κόμματος:

Το Δημοκρατικό Κόμμα υποβάλλει τις πιο κάτω προτάσεις στην αρμόδια υποεπιτροπή:

1. Την κρατική επιδότηση όλων των εξετάσεων και θεραπειών για τα ζευγάρια που δεν μπορούν να τεκνοποιήσουν με την ένταξή τους στο ΓΕΣΥ.
2. Τη δημιουργία Μητρώου Γονιμότητας, ώστε να είναι χρήσιμη για τις μελλοντικές έρευνες και κλινικές μελέτες.
3. Τον εξορθολογισμό του υφιστάμενου μοντέλου κοινωνικής ασφάλισης, ώστε ένα ποσοστό παρακράτησης να αποδίδεται στοχευμένα στις νεαρές μητέρες. Είναι σημαντικό τα νεαρά ζευγάρια να αισθάνονται την αληθινή στήριξη του κράτους, ειδικότερα σε περιόδους παρατεταμένης οικονομικής κρίσης.
4. Παράλληλα, εισηγούμαστε την προώθηση ευέλικτων πεδίων εργασίας με έμφαση στην τεχνολογική προσαρμογή στις νεαρές μητέρες. Επιδοματική πολιτική για εργασία από το σπίτι. Ταυτόχρονη διαφώτιση και κίνητρα σε εταιρείες, για να στηρίξουν τον θεσμό αυτό.
5. Φορολογικά και οικονομικά κίνητρα στις μονογονεϊκές οικογένειες (όπως το ιρλανδικό μοντέλο).
6. Ίδρυση περισσότερων βρεφονηπιακών σταθμών που θα λειτουργούν με ωράριο που θα εξυπηρετεί τις εργαζόμενες μητέρες.
7. Προγράμματα διαφώτισης στα νεαρά ζευγάρια για συνύπαρξη οικογένειας και καριέρας.

8. Φορολογικές εκπτώσεις σε εταιρείες που διοργανώνουν διάφορες εκδηλώσεις με θεματικές που αφορούν τις εργοδοτούμενες μητέρες με συμμετοχή των παιδιών τους.
9. Θετικές δράσεις προώθησης της μητρότητας μέσω διαφήμισης προϊόντων και άλλων. Το υφιστάμενο πρότυπο μοντέλο κατευθύνει τις νεαρές γυναίκες σε στερεότυπα που δημιουργούν αρνητική εικόνα για τη δημιουργία οικογένειας.
10. Κρατικά προγράμματα διαπαιδαγώγησης των νεαρών μητέρων για την ορθολογιστική φροντίδα των παιδιών τους.
11. Τέλος, παροχή κινήτρων σε ζευγάρια για απόκτηση περισσότερων του ενός τέκνου και εκσυγχρονισμός γενικά της κοινωνικής πολιτικής για τη στήριξη των πολύτεκνων οικογενειών.

Γ. Θέσεις του Κινήματος Σοσιαλδημοκρατών ΕΔΕΚ:

1. Διαπιστώσεις:

Αναφορικά με το πιο πάνω θέμα, αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι η χώρα μας γερνάει.

Η υπογεννητικότητα σήμερα αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα θέματα και γι' αυτό εμείς θεωρούμε ότι κανένας δεν πρέπει να αμφισβητεί ότι το δημογραφικό πρόβλημα θέτει σε κίνδυνο την αγορά εργασίας και όλα τα ζητήματα κοινωνικής πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης.

Το προσδόκιμο του μέσου Ευρωπαίου πολίτη προβλέπεται ότι στο μέλλον θα αυξάνεται κατά δυο χρόνια ανά δεκαετία. Αν αυτή η τάση επιβεβαιωθεί, τότε αναμένεται ότι το 2060 το 32% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) θα είναι άνω των εξήντα πέντε (65) ετών σε σχέση με το ποσοστό του 19% που είχαμε

το 2015 και, αντίστοιχα, με το 13% που είχαμε το 1960. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας, η αναλογία εργαζόμενου και άνεργου πληθυσμού, δηλαδή ο βαθμός εξάρτησης των συνταξιούχων από τους εργαζομένους ήταν περίπου στο 1,05% στην ΕΕ το 2013, ενώ προβλέπεται με τις σημερινές τάσεις να αυξηθεί στο 1,36% το 2060. Επομένως, χώρες που συνδυάζουν υπογεννητικότητα, υψηλό προσδόκιμο ζωής και χαμηλό δείκτη απασχόλησης θα αντιμετωπίσουν το μεγαλύτερο πρόβλημα.

Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημογραφική γήρανση ξεκάθαρα προειδοποιεί ότι οι δημογραφικές αλλαγές θα προκαλέσουν σημαντικές μεταβολές στις κοινωνίες μας, επηρεάζοντας την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και υπονομεύοντας την ευημερία των μελλοντικών γενεών. Είναι ένα πολυδιάστατο ζήτημα το οποίο επιδρά σε πολλές παραμέτρους της ζωής μιας χώρας, όπως η οικονομία, η απασχόληση και το συνταξιοδοτικό σύστημα.

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, το ποσοστό γονιμότητας στην Κύπρο το 2018 υπολογίστηκε στο 1,2, ποσοστό πολύ πιο χαμηλό από το 2,10 που είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αναπλήρωση του πληθυσμού. Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας κάτω των δεκαπέντε (15) χρονών υπολογίζεται στο 16,1%, καθώς και των ηλικιωμένων προσώπων ηλικίας εξήντα πέντε (65) χρονών και πάνω σε σύγκριση με 22,3% και 11,3% αντίστοιχα το 2000, γεγονός που δείχνει γήρανση του πληθυσμού και στις εργάσιμες ηλικίες.

Όλες οι μελέτες που έχουν γίνει στην ΕΕ συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι το δημογραφικό πρόβλημα δε θα επιλυθεί ούτε μέσω των μεταναστευτικών ροών ούτε μέσω της αύξησης των γεννήσεων. Ακόμα και με διπλάσια ποσοστά μετανάστευσης, το ποσοστό των ηλικιωμένων άνω των εξήντα πέντε (65) ετών δε θα υποχωρήσει

κάτω από το 29%, ενώ, εάν η γεννητικότητα αυξηθεί κατά 15%, τότε το ποσοστό ατόμων τρίτης ηλικίας υπολογίζεται ότι θα είναι γύρω στο 30%.

2. Θέσεις:

Με βάση λοιπόν τις πιο πάνω διαπιστώσεις και παραδοχές, συμπεραίνουμε ότι η απασχόληση είναι αυτή που θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και ιδιαίτερα στη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος. Συνδικάτα, εργοδότες και κυβέρνηση πρέπει να προχωρήσουμε σε τολμηρά βήματα που θα περιλαμβάνουν ριζοσπαστικές τομές τόσο στο κεφάλαιο της ενίσχυσης της απασχόλησης όσο και στο κεφάλαιο της κοινωνικής πρόνοιας και των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων στο συνταξιοδοτικό σύστημα και στο μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης της Κύπρου.

Οι πολιτικές ενεργού γήρανσης επίσης σε μια εποχή που η ψηφιακή επανάσταση μεταβάλλει τα πάντα πρέπει στο μέλλον να αποτελέσει βασική και θεμελιώδη προτεραιότητα των κοινωνικών εταίρων και της πολιτείας.

Όταν η υπογεννητικότητα αποτελεί σήμερα ένα τεράστιο εθνικό θέμα για την πατρίδα μας, όταν έχουμε να αντιμετωπίσουμε έναν γείτονα που παρουσιάζει υπεργεννητικότητα, μια από τις άμεσες απαντήσεις μας θα είναι η διατήρηση της γεννητικότητας και του ελληνικού πληθυσμού σε ικανοποιητικό επίπεδο, έτσι ώστε να μπορούμε να διεκδικήσουμε και μία δημοκρατική, δίκαιη και λειτουργική λύση στο κυπριακό πρόβλημα.

Η κοινωνική πολιτική αποτελεί τον πυρήνα των ενεργειών, ώστε να επιτευχθεί ισχυρή κοινωνική συνοχή μέσω της σμίκρυνσης της οικονομικής και κοινωνικής ανισότητας ανάμεσα στις ομάδες του πληθυσμού.

Ως ΚΣ ΕΔΕΚ εκτιμούμε και πιστεύουμε ακράδαντα πως η κοινωνική συνοχή αποτελεί το υπόβαθρο για μια ουσιαστική και μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη του

κράτους, συμβάλλει στη δημιουργία συνθηκών δημοκρατικής και κοινωνικής σταθερότητας, οδηγεί στον περιορισμό και στην αναστολή της ανάπτυξης ρατσιστικών προτύπων ή και ακροδεξιών αντιλήψεων και τάσεων και ενισχύει την ευημερία του λαού.

3. Προτάσεις και εισηγήσεις:

Για να διασφαλιστεί η ευημερία του λαού και να επιτευχθεί η κοινωνική συνοχή, καθώς και για την άμβλυνση του φαινομένου της υπογεννητικότητας, χρειάζεται να ληφθούν μέτρα που να ρυθμίζουν ζητήματα που αφορούν τα ακόλουθα:

- α. Την άμεση αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, αφού ο δείκτης γονιμότητας και αναπλήρωσης του πληθυσμού σήμερα βρίσκεται στο 1,32%.
- β. Η κοινωνική πρόνοια για τις νέες οικογένειες και η κοινωνική ασφάλιση είναι σημαντικές και μπορούν να παίξουν εν μέρει καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση του δείκτη γονιμότητας. Σήμερα η αναπόφευκτη γήρανση του πληθυσμού οδηγεί σε αυξημένες ανάγκες για κοινωνική ασφάλιση. Το ασφαλιστικό πρόβλημα συνδέεται άμεσα με την υπογεννητικότητα και τη μετανάστευση, γι' αυτό πρέπει να δοθεί έμφαση στην επίλυσή του.
- γ. Την εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής και την οικονομική στήριξη νεαρών ζευγαριών και πολύτεκνων οικογενειών.
- δ. Η φτώχεια φαίνεται πως αποτελεί έναν ανασταλτικό παράγοντα για τη βελτίωση του δείκτη γονιμότητας. Απαιτείται ο σχεδιασμός μιας σειράς μέτρων υπέρ της γέννησης παιδιών, που θα εξασφαλίζει ορισμένα ευνοϊκά κριτήρια για τους νεαρούς γονείς.
- ε. Επιδότηση απόκτησης δεύτερου και τρίτου παιδιού.
- στ. Αύξηση της πληρωμένης άδειας μητρότητας και της γονικής άδειας.

- ζ. Επαναξιολόγηση των επιδομάτων για τα τέκνα και τους φοιτητές με ουσιαστική βελτίωση των χορηγήσεων και των εισοδηματικών κριτηρίων από το δεύτερο παιδί και μετά.
- η. Επαναφορά των φοιτητών ως εξαρτώμενα τέκνα.
- θ. Να εξεταστεί από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας και από το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων το ενδεχόμενο σε μεγάλες επιχειρήσεις να λειτουργήσουν τάξεις νηπιαγωγείου και βρεφονηπιακοί σταθμοί, ώστε τα παιδιά των εργαζόμενων γονέων να μπορούν σε συνθήκες ασφαλούς φύλαξης να τυγχάνουν και της απαραίτητης μόρφωσης και εκπαίδευσης ή να δοθεί επιχορήγηση για ιδιωτικά νηπιαγωγεία αξιοποιώντας ευρωπαϊκά κονδύλια.
- ι. Τη δημιουργία υποδομών κοινωνικής και παιδικής φροντίδας και την εφαρμογή μέτρων και κινήτρων για διευκόλυνση της ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας.
- ια. Την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος με πολιτικές και έργα από τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης.
- ιβ. Αναβάθμιση και επέκταση του θεσμού του ολοήμερου και θερινού σχολείου.
- ιγ. Τα οικογενειακά επιδόματα πρέπει να βρίσκονται σε μια συνεχή και σταθερή παροχή. Μόνο αν το επίδομα καλύπτει κάποιες βασικές ανάγκες των παιδιών και των γονέων, θα μπορέσει να αποτελέσει κίνητρο για την αύξηση της γεννητικότητας.
- ιδ. Δανειακές διευκολύνσεις στα νεαρά ζευγάρια βάσει εισοδηματικών κριτηρίων.
- ιε. Φορολογικές μειώσεις και φοροαπαλλαγή αναλόγως του αριθμού των παιδιών της οικογένειας.

- ιστ. Παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις, για να προσφέρουν ευέλικτο και ελκυστικό ωράριο εργασίας σε μητέρες με μικρά παιδιά.
- ιζ. Κάλυψη όλων των εξόδων θεραπείας των άτεκνων ζευγαριών μέσα από το ΓΕΣΥ για την απόκτηση παιδιών με σύγχρονες μεθόδους εξωσωματικής γονιμοποίησης.

Δ. Θέσεις του Κινήματος Οικολόγων-Συνεργασία Πολιτών:

Σε γενικές γραμμές το πλαίσιο δράσης του φορέα επικεντρώνεται στη στήριξη ευάλωτων ομάδων, ανέργων κ.λπ. Εξαρχής η φιλοσοφία αυτή μας βρίσκει αντίθετους, διότι θεωρούμε ότι η υπογεννητικότητα δεν είναι θέμα κοινωνικής τάξης ή ομάδας, αλλά θέμα που αφορά όλο τον πληθυσμό της ελεύθερης Κύπρου.

Η πρόκληση του δημογραφικού προβλήματος, κατά την άποψή μας, δεν είναι θέμα ελεημοσύνης ή βοήθειας προς τις ευάλωτες ομάδες αλλά θέμα χάραξης μιας πολιτικής προς ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας. Ένα κράτος που χαράζει στρατηγική, με στόχο την αντιμετώπιση της απειλής γήρανσης του πληθυσμού και κατάρρευσης του Ταμείου των Κοινωνικών Ασφαλίσεων, λαμβάνει οριζόντια μέτρα, για να δώσει κίνητρα στους πολίτες.

Σαφώς, πρέπει να δοθεί περαιτέρω ενίσχυση στις ευάλωτες ομάδες, όμως οι αριθμοί κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου και απαιτείται καθολική αντιμετώπιση.

Σημειώνεται ότι τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, ιδιαίτερα σε συνθήκες πανδημίας, όπως η βία στην οικογένεια, η σεξουαλική βία, ο αλκοολισμός και η χρήση ναρκωτικών αυξάνονται, γεγονός που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στη χάραξη των βραχυπρόθεσμων τουλάχιστον σχεδιασμών.

Προφανώς, ο θεσμός της οικογένειας αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, ενώ ταυτόχρονα δεν υφίσταται η απαραίτητη κρατική στήριξη. Με όλες αυτές τις δυσκολίες η δημιουργία οικογένειας δεν αποτελεί προτεραιότητα και αναβάλλεται για

το μέλλον. Ως αποτέλεσμα, παρουσιάζεται μια δημογραφική αλλοίωση με έντονη τη μείωση των γεννήσεων. Η δομή της οικογένειας τροποποιείται με τη μείωση των μελών της.

Η υπογεννητικότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένα τυχαίο γεγονός. Η σχέση της με την οικονομική κρίση είναι πολύ στενή και ο παράγοντας «ανεργία» επηρεάζει πολύ την απόφαση για τεκνοποίηση.

1. Σχέδιο Δράσης 2019-2021:

Καταρχάς, οφείλουμε να συμφωνήσουμε με όλες σχεδόν τις οργανώσεις ότι χρειαζόμαστε έναν πιο μακροχρόνιο σχεδιασμό με συγκεκριμένες κοστολογημένες δράσεις και έλεγχο των δαπανών. Κάποια επιμέρους σχόλια είναι τα ακόλουθα:

α. Η ανεξάρτητη διαβίωση των ηλικιωμένων:

Χρειάζεται ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, χώροι και δραστηριότητες αναψυχής για ηλικιωμένα άτομα, κατ' οίκον φροντίδα, για να μπορούν να μένουν στα σπίτια τους, ή για όσους δεν μπορούν να μένουν στα σπίτια τους ή για όσους δεν μπορούν να δημιουργηθούν κέντρα συμβίωσης ηλικιωμένων με χώρους πρασίνου και προγράμματα αναψυχής. Στόχος πρέπει να είναι η διατήρηση της αξιοπρέπειας των ανθρώπων σε όλα τα στάδια της ζωής τους.

β. Φροντίδα παιδιών - Οικονομική στήριξη γονέων:

Το βασικό επίδομα τέκνου που θεωρείται ως πολιτική στήριξης του θεσμού της οικογένειας έχει κατακρεουργηθεί με τον έλεγχο των τραπεζικών λογαριασμών των γονέων. Ως αρχή πρέπει να τεθεί η πλήρης στήριξη του θεσμού της οικογένειας με το βασικό επίδομα τέκνου προς όλους τους πολίτες, ανεξαρτήτως καταθέσεων, με τη φιλοσοφία ότι το κράτος στηρίζει τις γεννήσεις. Η προώθηση της άδειας πατρότητας, κατά την άποψή μας, ούτε θα έπρεπε να θεωρείται ως πολυτέλεια από την πολιτεία ούτε θα έπρεπε να συζητούμε το

κόστος για τη λογική εφαρμογή της άδειας πατρότητας. Επίσης, η αύξηση της άδειας της μητρότητας δεν παρουσιάζεται ως στόχος. Εμείς θεωρούμε ότι πρέπει να καθιερωθεί η γονική άδεια (για πατέρες και μητέρες) και πρέπει να αυξηθεί η περίοδος της άδειας μητρότητας (γαλουχίας). Πρέπει επίσης να εισαχθούν μέτρα στήριξης του μητρικού θηλασμού που δε σχετίζονται με τα υπόλοιπα μέτρα για την μητρότητα. Καθυστερεί η κατάθεση κανονισμών για τους χώρους μητρικού θηλασμού.

Συμφωνούμε στην ενίσχυση και επέκταση των ολοήμερων σχολείων και εισηγούμαι να τεθεί ο στόχος λειτουργίας τους μέχρι τις 17.30 μ.μ.

Ποιοτική απασχόληση των παιδιών με απογευματινές δραστηριότητες (αθλητισμός, εκπαιδευτικά εργαστήρια, θέατρα), καθώς και διευκολύνσεις στη μεταφορά των παιδιών από το σχολείο προς το σπίτι και αντίστροφα. Αυτά είναι βασικά στοιχεία για διευκόλυνση των εργαζόμενων γονέων.

Επικροτούμε και ενθαρρύνουμε την πρόταση για δημιουργία δομών φροντίδας στους χώρους εργασίας.

γ. Στέγαση:

Πρέπει να εξεταστεί εκ νέου η πρόταση για ενοικιαγορά ως μέτρο λύσης για τα νέα ζευγάρια. Πρέπει να επανεξεταστεί το νομικό πλαίσιο για τις εκποιήσεις, ιδιαίτερα της πρώτης κατοικίας.

Ε. Θέσεις του Εθνικού Λαϊκού Μετώπου (ΕΛΑΜ):

Υπεράνω της δυσχερούς οικονομικής θέσης της χώρας και της διάλυσης του κράτους τίθεται ένας ακόμη μεγαλύτερος κίνδυνος για τον ελληνισμό της Κύπρου και πιο συγκεκριμένα αναφερόμαστε στον δημογραφικό μαρασμό του νησιού μας. Με απλά λόγια, σε λίγα χρόνια θα είμαστε μειοψηφία μέσα στην ίδια μας τη χώρα. Για

την επίλυση αυτού του μείζονος ζητήματος το Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο (ΕΛΑΜ) προτείνει τα εξής:

1. Φορολογικές ελαφρύνσεις για όλα τα ζευγάρια που αποκτούν παιδί. Δυστυχώς, τα φορολογικά μέτρα της κυβέρνησης χτυπούν την οικογένεια, αντί να την ενισχύουν.
2. Εφάπαξ απόδοση χρηματικής βοήθειας σε κάθε νέο παιδί που γεννιέται.
3. Επιδότηση της μητρότητας. Οικονομική ενίσχυση των μητέρων που επιλέγουν να μην εργάζονται, ώστε να φροντίσουν οι ίδιες τα παιδιά τους, και αύξηση της επιδότησης για κάθε νεογέννητο.
4. Ακόμα πιο γενναία ενίσχυση των τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών. Τα ωφελήματα των πολυτέκνων να ξεκινούν από το τρίτο παιδί και να αυξάνονται για κάθε επιπλέον παιδί.
5. Προστασία της ανύπαντρης μητέρας και απαγόρευση των αμβλώσεων. Το κράτος οφείλει πρώτα απ' όλα να επενδύει στο μέλλον του, δηλαδή στις νέες γενιές.
6. Κοινή επιμέλεια των παιδιών σε περιπτώσεις διαζυγίου για τη διατήρηση της ισόρροπης ψυχικής ανάπτυξης των τέκνων.
7. Δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για όλους τους ανηλίκους.
8. Εφαρμογή προγράμματος ενσωμάτωσης των ηλικιωμένων ατόμων σε δράσεις εθελοντισμού. Οι ηλικιωμένοι καθίστανται ιδιαίτερα χρήσιμοι με την έμπειρη κοινωνική δύναμή τους.
9. Αξιοποίηση ανέργων σε θέματα επίβλεψης παιδιών, κυρίως αξιοποίηση του γυναικείου δυναμικού.
10. Επιδότηση από το κράτος των εξετάσεων και των θεραπειών στα ζευγάρια που δεν μπορούν να τεκνοποιήσουν.

11. Δημιουργία από το κράτος κατάλληλων υποδομών στα σχολεία και παροχή απασχόλησης των παιδιών με απογευματινές δραστηριότητες, όπως αθλητισμός, εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά. Πρέπει επίσης να παρέχονται διευκολύνσεις μεταφοράς παιδιών από και προς το σπίτι.
12. Απαγόρευση λειτουργίας καταστημάτων τις Κυριακές και ρύθμιση των ωραρίων των καταστημάτων τις υπόλοιπες μέρες, με τέτοιο τρόπο, ώστε να σέβεται και να ενισχύει τον θεσμό της οικογένειας και να συμβάλει στη σύσφιξη διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μελών μιας οικογένειας.
13. Τέλος, διαφωνούμε με την αναφορά περί ενσωμάτωσης μεταναστών, αφού κάτι τέτοιο δε συμβάλλει στη βελτίωση του δημογραφικού μαρσαμού του νησιού μας, αντιθέτως όμως επιτείνει το πρόβλημα, οδηγώντας τους Έλληνες της Κύπρου στον πλήρη αφανισμό.

ΣΤ. Θέσεις Συνεργασίας Δημοκρατικών Δυνάμεων:

Η Συνεργασία Δημοκρατικών Δυνάμεων αναγνωρίζει το σοβαρό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει η χώρα μας όσον αφορά το δημογραφικό πρόβλημα. Θεωρούμε ότι είναι ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα με σοβαρές και έμπρακτες προτάσεις. Για τον λόγο αυτό παραθέτουμε τις προτάσεις της Συνεργασίας Δημοκρατικών Δυνάμεων, που είναι οι ακόλουθες:

1. Λαμβάνοντας υπόψη το υψηλό κόστος των ενοικίων και αγοράς κατοικίας όπως διαμορφώθηκε η αγορά τις μέρες μας, θεωρούμε απαραίτητη την οικονομική και κοινωνική στήριξη νεαρών ζευγαριών για παροχή στέγης.
2. Διαφοροποίηση των προϋποθέσεων για καταβολή του επιδόματος τέκνου και φοιτητικής χορηγίας, ώστε να μη λαμβάνονται υπόψη μόνο οι καταθέσεις, αλλά και τα δάνεια των νοικοκυριών.

3. Αναβάθμιση των υποδομών και της σωστής στελέχωσης με ανθρώπινο δυναμικό των σχολείων και νηπιαγωγείων, ώστε να λειτουργήσει σωστά ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου. Αυτό πρέπει να επεκταθεί σε όλο το ηλικιακό φάσμα των παιδιών, από την βρεφική ηλικία έως την εφηβική.
4. Παροχή δωρεάν υπηρεσιών μέσω του ΓΕΣΥ για στήριξη των υπογόνιμων ζευγαριών που καταφεύγουν σε εξωσωματική γονιμοποίηση.
5. Επαναγορά της παροχής του επιδόματος πολύτεκνης μάνας και αγοράς αυτοκινήτου σε πολύτεκνες οικογένειες.
6. Παροχή κινήτρων, όπως φορολογικές ελαφρύνσεις, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις για εφαρμογή ευέλικτου ωραρίου εργασίας και για παροχή διευκολύνσεων για συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, ιδιαίτερα για τις εργαζόμενες μητέρες.
7. Κίνητρα για απόκτηση τρίτου παιδιού, όπως π.χ. φορολογική ελάφρυνση έως τα δεκαοκτώ (18) του χρόνια.
8. Διεύρυνση της γονικής άδειας με αποδοχές και για τους δύο γονείς.
9. Αύξηση της άδειας μητρότητας από τέσσερις (4) μήνες σε έξι (6) μήνες τουλάχιστον και της πατρότητας από δύο (2) σε τέσσερις (4) μήνες. Η άδεια αυτή πρέπει να αποζημιώνεται και όχι να είναι άνευ απολαβών όπως είναι σήμερα.
10. Να διορθωθούν οι διαδικασίες, ώστε τα επιδόματα μητρότητας να δίνονται έγκαιρα, χωρίς καθυστερήσεις, όπως γίνεται τώρα.
11. Οι γονείς των παιδιών μέχρι έξι (6) χρονών να δικαιούνται επιπρόσθετες μέρες άδειας τον χρόνο, σε περίπτωση που το παιδί τους ασθενήσει. Βεβαίως, η άδεια αυτή δε θα είναι άνευ απολαβών.

Τέλος, αναφέρουμε ότι για μας είναι σημαντικό τα κίνητρα που θα δοθούν να μην είναι στα πλαίσια της επιδοματικής πολιτικής αλλά στα πλαίσια μιας αναπτυξιακής πολιτικής η οποία να επιτρέπει τη μακροχρόνια ευημερία της οικογένειας.